

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статтє рассматривается педагогическое творчество как показатель готовности будущего педагога к профессиональной деятельности.

The article deals with the pedagogical creative work as a showing of future teachers' readiness for professional activity.

Професійне зростання і становлення творчо зрілої особистості – складні, суперечливі і тривалі процеси. Результативність їх визначається здебільшого тим, на скільки людина, що обрала ту іншу професію, усвідомлює сутність професіоналізму, шляхи і способи його формування. Сучасні соціально-економічні зміни, потреба в якійсній освіті, стрімка інформатизація суспільства – усе це ускладнює вимоги до змісту професіоналізму сучасних фахівців. Високі вимоги висуваються до педагогічних кадрів, покликаних виконати соціальне замовлення у творчих, діяльних, спроможних нестандартно виконувати професійні функції людей.

У змісті професіоналізму сучасного вчителя значне місце відводиться творчості, готовності до творчої професійної діяльності. Педагогічна творчість стає найважливішою складовою професійної праці сучасного вчителя, а рівень його готовності до творчості визначає результативність педагогічної роботи.

Проблема творчості не нова. Дискусії навколо поняття “творчість” ведуться здавна, починаючи з античних часів. Перші спроби обґрунтувати закономірності творчості належать великим філософам стародавності: Архімеду, Геракліту, Сократу. Трохи пізніше їхні ідеї спробували розвинути у своїх роботах Р.Декарт, Ф.Бекон, Г.Лейбниц. Поєднує цих учених спроба пояснити процеси творчого мислення з філософських позицій. Проблема підготовки творчої особистості, пошуку шляхів реалізації творчої праці не одержали практичної реалізації через те, що соціальне замовлення на підготовку

навного досвіду і формування нових комбінацій знань, умінь, продуктів” [6,670]. У психології творчість визначається як діяльність, що породжує нові матеріальні і духовні цінності; створення чогось нового на основі перетворення пізнаного: нового результату або оригінальних шляхів і методів його отримання. Найбільш істотними характеристиками творчості є новизна і перетворення. Педагогічний аспект проблеми розкривається у працях В.І.Загвязинського, В.А.Кан-Каліка, Н.Д.Никандрова, М.М.Поташника, С.О.Сисоевої та ін. “Творчість у педагогіці передбачає, насамперед, наукові відкриття, виявлення раніше не пізнаних закономірностей навчання і виховання, дослідницьку, експериментальну розробку високоефективних методик, що дозволяють виконувати завдання як сучасної школи, так і школи майбутнього. Але не тільки. На цьому ж рівні суспільної цінності знаходиться і новаторство в практиці, під яким ми розуміємо створення принципово нових дидактичних або виховних розробок, що дозволяють суттєво підвищити ефективність педагогічного процесу”, - пише М.М.Поташник [4,6-7].

Цілком слушно вчений говорить про взаємозалежність педагогічної творчості й ефективності педагогічного процесу. Зовсім не випадково останнім часом увагу вчених привертає проблема готовності сучасного вчителя до творчої діяльності.

Професійне становлення майбутнього педагога в сучасних умовах спрямоване на підготовку такого вчителя, який досконально володіє методикою і технологією педагогічного процесу, вміє реалізувати в педагогічній практиці нові ідеї, задуми, нестандартні способи досягнення поставлених цілей. Підґрунтям такої підготовки стає – формування творчої, духовно і морально багатой особистості вчителя.

Підготовка до творчої педагогічної діяльності поєднує в собі два аспекти: вдосконалення її змісту і технологій, що віддзеркалюють характер творчої педагогічної праці, і формування вчительського професіоналізму, сучасного вчителя, важливою характеристикою якого є готовність випускника до творчої педагогічної роботи.

Проблема готовності достатньо повно вивчена науковцями, особливо у психологічному, дидактичному плані. Мета нашої статті полягає в конкретизації особистісного змісту проблеми. Готовність до творчої діяльності ми розглядатимемо як складне особистісне утворення, певний рівень розвитку рис особистості майбутнього педагога, що забезпечують його спроможність нестандартно виконувати професійні функції.

Ми виходили з тези Л.В.Кондрашової, яка професіоналізм учителя розглядає у взаємозв'язку з готовністю майбутнього фахівця до професійної праці. Вивчаючи педагогічну діяльність як цілісний об'єкт, Л.В.Кондрашова основну увагу приділяє взаємозв'язку між елементами цього об'єкта. Головною системоутворюючою характеристикою, за Л.В.Кондрашовою, є морально-психологічна готовність випускника педагогічного університету до вчительської роботи. "Морально-психологічна готовність – це не тільки запас професійних знань, умінь і навичок, а й такі риси особистості, що забезпечують успішне виконання професійних функцій: переконання, педагогічні здібності, інтереси, професійна пам'ять, мислення, увага, педагогічна спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості, тобто ставлення до явищ, подій, професійних обов'язків з погляду на моральні суспільні норми і вимоги обраної професії вчителя" [2,8-9].

Заслуга Л.В.Кондрашової полягає в тому, що вона вперше дає теоретичне обґрунтування морально-психологічної готовності до педагогічної діяльності як комплексної характеристики педагогічного професіоналізму; досліджує механізм формування педагогічного професіоналізму; розкриває складні зв'язки, у структурі його змісту між професійними установками, переконаннями і діяльністю, з одного боку, та інтелектуальними, вольовими і психофізичними – з іншого. Сутність морально-психологічної готовності випускників вищої педагогічної школи до професійної діяльності Л.В.Кондрашова розуміє як "складне особистісне утворення, що поєднує в собі ідейно-моральні і професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, самовладання, педагогічний оптимізм, налаштованість на

педагогічну працю, спроможність долати труднощі, самооцінку результатів цієї праці, потребу у професійному самовихованні, які забезпечують високі результати педагогічної роботи” [2,13]. У змісті цього особистісного утворення велике місце відводиться творчим здібностям.

Ми думаємо, що навчити творчості не можна, проте розвинути потребу нестандартного виконання професійних завдань, озброїти майбутніх педагогів способами творчої діяльності, створити умови для самореалізації творчої індивідуальності в педагогічному процесі цілком можливо.

Одним з важливих завдань навчального процесу вищої педагогічної школи є створення сприятливого для розвитку особистості студента, реалізації його творчого потенціалу, розкриття творчих можливостей і підготовки до різноманітної творчої діяльності освітнього середовища.

Формування індивідуального, творчого стилю діяльності майбутнього вчителя передбачає організацію систематичної цілеспрямованої роботи, яка ґрунтується на формуванні готовності студента до творчої діяльності.

Готовність до творчої педагогічної діяльності – це складне особистісне утворення, що поєднує в собі риси творчої особистості, емоційну і психологічну налаштованість, мотивованість творчої діяльності, певний багаж знань, які спрямовані на результативність педагогічної діяльності в цілому. Механізм педагогічної творчості містить у собі риси, що характеризують творчі здібності особистості майбутнього вчителя:

- абстрагування – здатність, відволікаючись від несуттєвого, формувати абстрактні поняття;
- емоційну стійкість, що забезпечує витримку і самовладання;
- здатність до ідентифікації себе з іншими;
- гнучкість мислення – здатність переключатися з однієї розумової операції на іншу;
- критичність мислення – здатність контролювати інформацію, що надходить, опірність шаблону;
- легкість генерування ідей – здатність створювати нові ідеї;

- професійно-педагогічне мислення, тобто таке мислення, що дозволяє проникати в причинно-наслідкові зв'язки педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, відшукувати науково обґрунтоване пояснення успіхів і невдач, передбачати результати роботи;
- перенос досвіду – здатність використовувати засвоєні зразки діяльності в новій ситуації;
- здатність розвивати ідею – вміння всебічно опрацювати ідею;
- творча уява – здатність створювати нові комбінації досвіду;
- відчуття проблеми – здатність самостійно виявляти проблеми.

Набір названих вище рис, їх визначеність під час рішення педагогічних проблем дозволяє оцінювати ступінь готовності студентів до творчої вчительської праці.

Організація педагогічного процесу у вищій школі має спрямовуватися на розвиток рис, що складають творчий потенціал особистості майбутнього вчителя. При цьому важливо забезпечити студентам активну позицію, що дозволила б їм перетворитися з об'єкта на суб'єкт педагогічного процесу. Такий перехід можливий, якщо у процесі навчання спиратися на технологію, що розкриває основні головні факти творчого процесу:

а) логічний аналіз дійсності з використанням майбутніх знань;

б) розв'язання проблеми є, але особистість його не усвідомлює і не може пояснити;

в) вербалізація інтуїтивного розв'язання проблеми – виконавець намагається описати її;

г) формалізація знайденого рішення – обрано правильний принцип творчого розв'язання проблеми [3,79].

Введення до навчального процесу технології, що моделює творчу діяльність, вимагає дотримання сукупності умов, що сприяють становленню готовності студентів до творчої педагогічної роботи. Серед цих умов ми виокремлюємо:

- наявність у студентів позитивного становлення і стійкої потреби займатися творчою діяльністю;

- чітке усвідомлення студентами особливостей, змісту, засобів, форм і методів творчої діяльності вчителя;
- залучення студентів до активної творчої діяльності, яка має професійно-педагогічну спрямованість;
- чітке усвідомлення типових труднощів, що зустрічаються у творчій діяльності вчителя-практика, і оптимальних способів їх подолання;
- стійку потребу майбутніх педагогів у систематичній роботі над собою по удосконалення своїх творчих здібностей;
- професіоналізацію підготовки студентів до творчої діяльності;
- своєчасну діагностику рівнів розвитку в майбутніх педагогів творчих здібностей і вмінь організувати діяльність не тільки свою, але й своїх вихованців;
- створення здорового клімату в групі, на факультеті, атмосфери загальної зацікавленості у виконанні творчих функцій;
- високий професіоналізм педагогів вищої школи.

Таким чином, формування готовності майбутнього вчителя до творчої педагогічної праці є складним, динамічним, педагогічно керованим процесом. Від ступеня сформованості цього складного особистісного утворення багато в чому залежить рівень професіоналізму сучасного фахівця. Педагог, який опановував основи творчості, може максимально використовувати в професійній діяльності і повсякденному житті творчий потенціал власної особистості, буде найбільш затребуваним в умовах постійних змін у сучасному суспільстві. Тільки такий педагог у змозі підготувати всебічно розвитку, творчу особистість, відповідає новому соціальному запиту.

Література

1. Бердяев Н.А. Самосознание. – Л.: Лениздат, 1992. – 398 с.
2. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. – М.: Изд-во Прометей, 1990. – 160 с.
3. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології. – К.: Українська енциклопедія. – 1995. – 250 с.

4. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы и опыт. – К.: Радянська школа, 1988. – 192 с.
5. Таинственнее чем мир / Сост., авт. введения и комментарии В.В.Кларин, В.Н.Петрова. – М.: Знание, 1991. – 80 с.
6. Философский энциклопедический словарь. – М., 1983.

Н.В.Волкова

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Статья посвящена вопросу формирования информационной культуры личности в условиях стремительной информатизации общества.

The article deals with the question of forming of information culture of a personality in the condition of swift informatization of society.

Сучасне суспільство характеризується прискоренням темпом розвитку техніки, створенням нових інтелектуальних технологій, перетворенням інформації у найважливіший глобальний ресурс людства.

Інформація – відомості про світ, що нас оточує, про процеси що протікають у ньому, які сприймаються живими організмами, управляючими машинами та іншими системами. Інформація в перекладі з латинської мови означає: роз'яснення, виклад чого-небудь або відомості про щось. Таке поняття як опрацювання інформації з'явилося відносно нещодавно, але опрацювати інформацію люди почали ще у давні часи [4,32].

У сучасних умовах інформація розглядається як дещо самостійне, в одному ряду із такими категоріями як матерія та енергія. Так, А.Д.Урсул стверджує, що інформація виявляється не просто засобом, навіть атрибутом матерії і усіх її систем, і відіграє більш важливу роль в “житті” цих систем, у природі взагалі. Він відмічає, що інформація допомагає кардинальним чином змінювати всю структуру соціальної діяльності.

Інформаційна культура являється однією із складових загальної культури, пов'язана із соціальною природою людини і є продуктом її різноманітних творчих здібностей. Темпи інформації суспільства обумовлюють актуальність проблеми